

RUMST IN HET OUDE ANTWERPSE ARCHIEF

In de leeszaal van het stadsarchief kan het Antwerpsche Archievenblad ingezien worden. Het werd in een beperkte oplage gepubliceerd ten tijde van stadsarchivaris Floris Prims. Na consultatie van de plaats- en naamregisters geraakten we op het spoor van de transcripties van enkele oude archiefstukken die, van ver of nabij, betrekking hebben op Rumst in de late Middeleeuwen. Het gaat in deze akten over oude hoeven, bedragen van de tol, stapelrechten, justitionele affaires en geschillen. De twee "zoeninge" die deze kleine verzameling besluiten, bieden een onverhoopte rijkdom aan gegevens allerhande.

Uit het register der dachvaerden (Privilegiekamer, 92, Antwerpsche Archievenblad, 1ste reeks, XX, blz. 125). Consent om eenen brief te mogen lichten.

Heer Aert Hoot, priester en religieus der abdij van Affligem, en zijn broer Peter vragen aan de Antwerpse magistratuur een nieuwe schepenbrief te schrijven omtrent de lijftochtere die zij heffende zijn op een hoeve met haar "toebbehoorten", tGoet ter Wijct, gelegen te Rumpst. De originele brief is ontvreemd. Wordt ingewilligd 16 december (14)69.

Het goed bevond zich op het grondgebied van de wijk Terhagen, het stuk van Terhagen, dat bij de afscheiding van de gemeente Terhagen bij Rumst bleef, tussen de Nieuwstraat (Rumst) en de Rupel.

Uit het Clementeynboec (P. K., 89, A.A., 1, XXV, blz. 349 e.v.). Dits dordenancie vander makelaardien vander stat van Antwerpen.

Onder de lijst van stapelrechten op allerlei waren lezen we op blz. 351: "Item, van Walem, van Rumst, van Duffele ende van dier sorten, van elken halven lakenen (voor een half laken): 1 grote Vlems (munt)" Tussen 1401 - 1417.

Uit het Clementeynboec (P. K., 89, A.A., 1, XXV, blz. 354 - 355). Dit es de vrijheit die de poirteren van Antwerpen hebben in den tol te Ruymst.

Vrijheid van tol voor verscheepte goederen van poorters uit Antwerpen, Leuven, Brussel, Mechelen, Herentals, Lier en Rupelmonde.

Vreemde goederen (niet van die poorters): elk schip drie tomoyse roedertolle.

Per schip wijn: twee ghelten (maat voor vloeistoffen) wijns; per schip haring: XX haringen ... Omstreeks 1401.

Uit het oud register met den berderen¹⁶ (P.K., 90, A.A., 1, XXVII, blz 46). Bevestiging van het recht van Peter Daen op een erfrente bezet op het goed te Coudesteyne, in het Waterland gelegen.

Peter Daen, Claus Daens sone, bezat aanvankelijk rechten op "tgoet van Standonc ghelegen binnen Ruymst"¹⁷. Dit goed is hem ontwonnen "ende in anderen handen comen"... 26 mei (14)16.

---

¹⁶ Boek met houten kaften.

Uit het oud register met den berderen¹⁶ (*ibid.*, blz. 301 - 302) Vonnis in een geschil tussen Wouter Bau en Lanceloot van Gottignies.

Wouter Bau gaat in beroep tegen een vonnis geveld te Grimbergen. Wouter Bau haalt het evenmin te Antwerpen tegen Lanceloot "ende de Schepene van Rumst in d'ander zide"¹⁸. 25 november 1423.

Uit het oud register met den berderen¹⁶ (*ibid.*, blz. 326 - 328) Vidimus (copie) van drie brieven, de laatste in het Latijn (3 okt. 1283, 22 okt. en 23 nov. 1298) betrekkelijk de goederen van Jan Sanders, te Hemiksem, en het Lobsveer.

In de derde brief (1298) wordt gewag gemaakt van Filips van Vianen, de toenmalige heer van Rumst, medeleenheer van het Lobbesveer (bij het tolhuis te Schelle). Jan Sanders was een van de eerste Sanders op het Hemiksemhof. Het Lobbesveer behoorde aanvankelijk toe aan de abdij van Lobbes (aan de Samber).

Wij Jan Berthout, Heer van Mechelen, geven bericht aan degenen die deze brief zien of horen (lezen) dat, omdat Jan, gezegd Sanders, houdt en bezit van de Heer hertog van Brabant en ook van ons en van de Heer Filips van Vianen, de Heer van Rumpst, als leen het veer geheten in het Diets het Lobbesveer, het zo voor altijd is dat allen die komen bij dit veer, hetzij voetganger, hetzij ruiter, over mogen door te betalen een bepaalde prijs, de veerschat geheten, zoals men gewoon is te betalen, uitgezonderd de karren en wagens die langs deze overgang niet over mogen. En dat allen weten dat wij of onze opvolgers nooit iets zullen in de weg leggen dat de gezegde overzet Lobbesveer zou kunnen schade toebrengen. Daarom hebben we onze zegel gehangen aan deze brief. Gegeven 1298, de zondag voor de Heilige Catharina, maagd. Hierbij waren aanwezig (namen van magistraat van Antwerpen).

Na vergelijking met de originele brief in het Latijn door mij P. de Roma, (secr.).

Uit het oud register met den berderen¹⁶ (P. K., 0, A.A., 1, t. 28, blz. 10 - 11) Uitspraak in een geschil tussen de ingezetenen van Hoboken en Gillis Sanders.

Het geschil draait om het misbruik dat de varkens van Gielys maakten van het weiderecht op de gemeenschappelijke vroente. De ingezetenen van Hoboken, samen met de functionarissen van Hoboken en de Drossate van het land van Ruypst, hadden het misbruik aangeklaagd¹⁹.

Uit het oud register met den berderen¹⁶ (*ibid.*, blz. 380 - 384) Getuigenverhoor betrekkelijk het stadsrecht "aangaande correxien":

De scouten van het markgraafschap waren uitgenoodigd naar Antwerpen te komen op 21 april 1433 om een verklaring af te leggen voor de magistraat van de stad betreffende de

---

¹⁷ Het goed van Standonk lag in Terhagen, kort bij het hof van Crequy, boven de Crequystraat.

¹⁸ Over de families Bau en Gottignies, zie *De droeve historie van Hendrik Bau en Godelieve van Gottignies*, artikel door Chris VERBRUGGEN, in het Jaarboek Rumesta 1990. Grimbergen en Antwerpen oefenden de rechtspraak over Rumst uit.

¹⁹ Waarom de drossaard van Rumst? Rumst en Hoboken stonden op 13 maart 1427, datum van de uitspraak, onder dezelfde heer.

rechttsmacht van de stad over de dorpen in het markgraafschap (voornamen plaatsen ten zuiden van Antwerpen, in de Antwerpse Kempen en ten Noorden van Antwerpen, tot in Nederland worden vernoemd). Hun werd gevraagd: opten eedt dyen zi tot hoeren ampte gedaen hebben, of si yet wisten dat yemant die tAntwerpen by den Here ende by der stat gecorrigeert waere, onder hem, bynnen hoeren bedrive, gewandelt oft verkeert heeft, heimelic oft openbaer... (blz. 380)

Den Schoutet van Rumpst, Jan Bode, gevraeght op sinen eedt als voere, antwoirde neen, also verre als hyt wiste, also dat hem voirt bevolen wart of onder hem yemand quame van den voirs. gecorrigeerden, wie hy oec waere, dat hy die hier tAntwerpen leverde, omme daerover gexequeert te wordene de herelicheit ons genadichs Heren ende trecht van der stad, na inhoud der correctien, daerop dat hy antwoirde dat hyt gheerne doen soude. (blz. 382)

Uit het oud register met den berderen¹⁶ (*ibid.*, blz. 369 - 370). Zoening tussen Andreas van den Broeck en Gijsbrecht Claus, 16 maart 1432 (33).

We nemen deze typische zoenbrief volledig over.

Anno et die predictis (jaar en dag als aangegeven), soe wert by Burgemeesteren ende Scepen, in de banc (van Antwerpen), tsoeninc gemaect tusschen Meesteren Andriese van den Broeke, synen bruederen ende vrienden, aen deen zijde, ende Ghysbrecht Claus, backere, wonende tot Ruympt, aen dandere zijde, met synen vrienden, als van sulkere meyncken ende quetsuueren als de voirs. Ghysbrecht den voirscreven Meesteren Andriese in der stad van Mechelen gedaen hadde, in der vuegen ende manieren hierna verclaert: Te wetene es, dat de voirs. Ghysbrecht den voirs. Meesteren Andriese ende zynen vrienden ter eeren doen sal eene peelgrymage ten Heylegen Bloede ter Wilsenaeken, ende dairwairt porren tusschen dit ende de Bamismerct naesttoecomende, ende dairaf goed bethoen der stad overbringen, dat hy omme dierre zaken wille dair geweest heeft ende nergens omme el. Item, soe sal de voirs. Ghysbrecht den voirs. Meesteren Andriese gheven by sonnenschynen x clinckaerde oft de weerde dairvoere. Voirdane so sal hy den meester betalen, sonder Meester Andries cost, last oft scade, dairtoe soe sal deselve Ghysbrecht den voirs. Meesteren Andriese noch gheven XL clinckaerts, deen helft dairaf in de Sinxenmerct van Antwerpen naest toecomende, ende dander helft in de Bamismerct van Antwerpen dairnaest volgende, sonder langher vertreck. Ende wart dat enich van den voirs. paeydagen enich gebreck viele. dat in den wissel alsoe niet geset en worde, ende dat de voirs. Meester Andries oft zijn zeker bode mids vertrecke dairaf cost oft scade lede, alle dien cost ende scade soude hem de voirs. Ghysbrecht oprichten ende voldoen metten principalen voirs. Ende omme alle de voirs. zaken in der manieren boven verclaert volcomelic te veldoene, soe zyn dairvoere borgen bleven, wair enich gebreck dairinne gevele, omme dat te veldoene, Bouden van Buten, Jan de Herde, Frans de Herde, syn brueder, Claus van den Wouwere alias Coel Claus, Claus ende Jacop van der Heyden, gebruederen, Bouden Bruynman, Jan Claus en de Coel Claus, Zegher Claus kindere, ende elc van hen allen ongesondert ende een voere al, ende de voirs. Ghysbrecht geloifde wederomme de persone voirs. dairaf scadeloes te ontheffene met hem ende metten

zynen. Ende dit soeninc was gesloten dat soe wie van den voirs. partijen deen den anderen hierboven misdade oft dade misdoen, dat dat zyn soude op zoenbrake ende op vredebrake ²⁰.

Uit het oud register met den berderen¹⁶ (P. K., 90, 1, XXIX, blz. 52 - 54). Verzoening tussen Heer Godevaard Vrients, priester, en Gijsbrecht van den Wouwere alias Claus.

Alsoe als een wyle tydts zekere gescille geweest hadden tusschen Her Godevaerde Vrients, priester, prochiaen van Rumpst, aen deen zyde, ende Ghysbrechte van den Wouwere die men heet Ghysbrecht Claus, backere, woenachtich te Rumpst, aen dandere zyde, als van zekeren quetsuren die de voirgenoomde Ghysbrecht denselven Here Godevaerde in voirledeneen tyde gedaen soude hebben, ende daerof dat hy in den Hove van Camerike vuyt vervolgne van den promotor desselvs Hoofs, die daerof zekere informacien hadden doen doen, verwonnen es geweest ende gecondampneert in zekeren amenden ende beternissen daeroff te doene, van also verre alst den voirs. Hove van Cameryke aencleeft, alsoe de sentencie daerof gegeven by den Officiael des voirgenoomden Hoofs van Cameryke dat claerlikere inhoudt ende begrepen heeft. Ende alsoe omme deser selver zaken wille ende zekeren execucien van Mandemente comende vuyten voirs. Hove van Camerike, die her Jan Heynen, priester ende prochiaen van Reedt, gedaen ende geexecuteert hadde jegen den voirgenoomden Ghysbrechte, deselve Her Jan gedreycht was ende van vresen van synen live vuyt synen huysen ende goedsdyenst wesen, also hij seide, van welken voirs. gescille ende van al des daeraen cleven mach beyde de voirs. prochiaene, ter eenre zyden, ende Ghysbrecht van den Wouwere, ter andere zyde, hem ganselic gekeert ende gesubmitteert hadden in Burgermeesteren, Scepenen ende Raide an der stad van Antwerpen, ghelovende aen beyden partijen alsulken segghen dichter brengen ende vuytsprake als den voirgenoomden Heren Burgerrmeesteren, Scepenen ende Raide van der voirs. stad Antwerpen daerof soude gelieven te segghene ende te vuyten, goet, vast, gestentich ende van werden te houdene teeuweliken dagen, sonder daerenboven deene dan anderen te moeyene of te mesdoene in eeniger manieren, soe hebben, opten dach van heden, de voirgenoomde Heren Burgermeesteren ende Scepenen, beyde de voirgenoomde partijen ende elc van hem bizundere in haren redenen yerst gehoert zynde, heur zegghen ende vuytsprake van derselver zaken gedaen in der vueghen ende manieren als hierna bescreven staet: In den yersten, dat de voirgenoomde Ghysbrecht van den Wouwere des Sondaechs na groit Vastelavont naesttoecomende comen sal in der kerken van Rumpst ende aldaer, na der missen, in presencien van denghenen die dan daerby wesen zelen, den voirgenoomden Heere

²⁰ Ghysbrecht Claus, alias van de Wouwer; meyncken: verminkingen; porren: aanzetten.

Heilig Bloed te Wilsnaeken: Wilsnack was een laat-middeleeuws bedevaartsoord in het N.W. van de toenmalige mark Brandenburg, niet ver van de Neder-Elbe. De bedevaart ontstond rond hosties die ongedeerd uit een brand zouden gekomen zijn. Hoogtepunt der bedevaart rond de 15de eeuw. De bekende kardinaal de Cusa (van Kues) had reeds zijn twijfels. De bedevaarten verdwenen, samen met de verering, onder invloed van het Lutheranisme, in het begin van de XVIde eeuw. Over de justitionele bedevaarten zie J. HERWAARDEN, *Opgelegde Bedevaarten*, Assen - Amsterdam, 1978.

Elc van hen allen ongesondert ende een voere al: solidair.

Zoenbrake, vredebrake: overblijfsel van oud-Germaanse gewoonterecht.

Let op de aanwezigheid van de maagschap langs beide zijden.

Goedevaerde vergeffnisse bidden van alle des hy in der voirs. zaken misdaen ende denselven Her Godevaerde mishandelt mach hebben in eeniger manieren, ende dat sal hem oic de voirgenoemde Her Godevaert dan vergeven ende goedertierlic quytshelden. Item, sal de voirgenoemde Ghysbrecht, in beternissen van der voirs. misdaet ende misgripe, doen een pelgremagie tot Sinte-Anthonys in Veynnois ende daeraf brief wederbrengen dat hy de voirgenoemde pelgremagie gedaen sal hebben in beternissen van denselven faite, ende sal porren omme deselve pelgremagie te doene tusschen dit ende Beloken Paesschen naesttoecomende, oft des voirs Her Godevaerts gemoeye daeraf hebben. Item, daarenboven zal hij noch doen een pelgremagie tot Sinte-Jacobs in Galissien ten vermaenenen van den Heeren hierna bescreven samentlich ende eendrachtelic. Item, soe sal hy den voirgenoemden Heere Godevaerde geven, vore zyn smerte ende quetsuere, binnen eenen jare naesttoecomende, LVI clinckaerde te drie paymenten, te weten es tot elken XVII weken een derdendeel van den voirs. LVI clincaerden, ende den voirgenoemden Heere Janne Heyns, als voere zyn beletsel, viere clincaerde, ende die sal hy hem geven ten yersten paymente dat van den voirgenoemden LVI clincaerden verschynen sal, van denwelken LVI clincaerden sal de voirgenoemde Her Godevaert betalen ende vernuegen den meester die hem genesen heeft, soe hy naest ende best sal connen ende moghen. Ende mids desen soe seyden de voirgenoemde Heren, dat de voirs. partijen in beyden zyden goede gevriende, hem bevelende dat sy hierenboven malicanderen niet en misdaden, noch misdoen en daden, by henselven of by yemande anders, op soenbrake ende op vredebrake, in eeniger manieren. Ende omme de voirgenoemde beternisse ende amende na vuytwysen van der voirs. vuytspraken van denselven Ghysbrechte wel ende volcomelic te doene, soe zyn daervoere des voirgenoemden Ghysbrechts borgen bleven Claus van den Wouwere die men heet Cole Claes, Claus de Herde, Claus van der Heyden, Janssone, ende meer andere goede mannen, die metten selven Ghysbrechte op zynen dach waren, dewelke geloeft hebben denselven Ghysbrechte dese voirgenoemde punten ende beternisse te doen doene, na vuytwysen van der voirs. vuytspraken. Dit was gedaen by Heren Heynric Colibrant, Burgermeestere, Janne van Ranst, Burgermeestere ende Scepenen, Peteren de Blocscoenmakere, Peteren van der Beversluys Peteren Reyners, Janne den Pape, Willeme van den Wyngaerde ende Janne van Rythoven, Scepenen van der stad van Antwerpen, ende Meester Pauwelse Beyere, Archidyaken ende Canoninck in der kerken van Camerike, die de voirgenoemde Burgermeesteren ende Scepenen gebeden hadden by hem te wesene omme in de voirs. saken henlieden te besten helpen te raedene, int jaer Ons Heren M. CCCC ende vivendertich, den sesten dach van Februarie na costume des Hoofs van Camerike ²¹.

Karel Swenden

---

²¹ Godevaard kennen we uit onze parochiegeschiedenis en uit verscheidene documenten. Wegens een aanslag op een priester moest Ghysbrecht ook verschijnen voor het kerkelijk gerecht van het bisdom Kamerijk waartoe Rumst behoorde.

Sint-Antonius in Viennois, bij Lyon. In de priorijkerk van Saint-Didier de la Mothe werden de relieken bewaard van de populaire H. Antonius Abt.

Sint-Jacob van Compostella is voldoende bekend.

Einde tekst: dach= dagvaarding.